

ZMIANY W PROCEDURZE NIEBIESKIEJ KARTY

Ustawa z dnia 9 marca 2023 roku o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie i niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 535) – weszła w życie w dniu 22 czerwca 2023 r. Zmiany mają na celu zagwarantowanie lepszej ochrony osobom, które doświadczają przemocy.

Co się zmieni?

1. Zmieniła się dotychczasowa nazwa ustawy „o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie”, na „o przeciwdziałaniu przemocy domowej”.

Podstawową zmianą jest sama zmiana pojęcia przemocy. Ustawodawca zmienił tytuł ustawy z „ustawa o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie” na „ustawa o przeciwdziałaniu przemocy domowej”, by nie stygmatyzować rodziny i nie wskazywać, że tylko tam dochodzi do aktów przemocy. Konsekwencją takiej zmiany jest również zmiana definicji „przemocy w rodzinie” na „przemocą domową”.

2. Do wszczęcia procedury „Niebieskie Karty” uprawnieni są:

1. pracownik socjalny jednostki organizacyjnej pomocy społecznej;
2. funkcjonariusz Policji;
3. żołnierz Żandarmerii Wojskowej;
4. pracownik socjalny specjalistycznego ośrodka wsparcia dla osób doświadczających przemocy domowej;
5. asystent rodziny;
6. nauczyciel wychowawca będący wychowawcą klasy lub nauczyciel znający sytuację domową małoletniego;
7. osoba wykonująca zawód medyczny, w tym lekarz, pielęgniarka, położna lub ratownik medyczny;
8. przedstawiciel gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, pedagog, psycholog lub terapeuta, będący przedstawicielami jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, Policji, oświaty, ochrony zdrowia, lub organizacji pozarządowych.

3. Ustawa rozszerza krąg osób, które obejmą nowe przepisy m.in. o byłego małżonka, niezależnie od faktu zamieszkiwania z osobą stosującą przemoc.

W obecnie obowiązującym stanie prawnym brak jest rozciągnięcia ochrony prawnej w obszarze przemocy w rodzinie na byłych małżonków lub partnerów, jak też na sytuacje, gdy nie dzielą już miejsca zamieszkania. Tymczasem, zdarzają się sytuacje przemocowe pomiędzy byłymi małżonkami czy partnerami posiadającymi wspólne dzieci, chociażby przy okazji styczności w związku z wykonywaniem kontaktów. Zatem zachowania przemocowe mogą występować również między byłymi małżonkami, którzy w świetle prawa nie są rodziną, czy osobami żyjącymi w związkach nieformalnych.

4. Ustawa wprowadza nowe definicje.

Zmieniona została także definicja „członka rodziny” przez wprowadzenie definicji „osoby doświadczającej przemocy domowej” oraz „osoby stosującej przemoc domową”.

W ustawie definicja „osoby doświadczającej przemocy domowej” uwzględnia: małżonka, także w przypadku, gdy małżeństwo ustało lub zostało unieważnione, oraz jego wstępnych, zstępnych, rodzeństwo i ich małżonków, wstępnych i zstępnych oraz ich małżonków, rodzeństwo oraz ich wstępnych, zstępnych i ich małżonków, osobę pozostającą w stosunku przysposobienia i jej małżonka oraz ich wstępnych, zstępnych, rodzeństwo i ich małżonków, osobę pozostającą obecnie lub w przeszłości we wspólnym pożyciu oraz jej wstępnych, zstępnych, rodzeństwo i ich małżonków, osobę wspólnie zamieszkujejącą i gospodarującą oraz jej wstępnych, zstępnych, rodzeństwo i ich małżonków, a także osobę pozostającą obecnie lub w przeszłości w trwałej relacji uczuciowej lub fizycznej niezależnie od wspólnego zamieszkiwania i gospodarowania oraz małoletniego.

Ponadto wyodrębniona została definicja „osoby stosującej przemoc domową”, przez którą należy rozumieć osobę pełnoletnią, która dopuszcza się zachowań zdefiniowanych w ustawie jako przemoc domowa. Obecny brak takiej regulacji stwarzał trudności interpretacyjne, zwłaszcza dotyczące stosowania procedury „Niebieskie Karty” w stosunku do osób niepełnoletnich, które dopuszczały się zachowań agresywnych i przemocowych w środowisku domowym.

Wprowadzono definicję świadka przemocy domowej – jest to zarówno osoba, która słyszała o działaniach przemocowych (posiada wiedzę na temat stosowania przemocy domowej), jak i była naocznym uczestnikiem zdarzenia (widziała akt przemocy domowej).

5. Obok przemocy fizycznej, psychicznej i seksualnej, ustawa wprowadza dwie kolejne formy przemocy – ekonomiczną i cyfrową.

W obowiązującej ustawie z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie definicja przemocy uwzględnia trzy rodzaje przemocy: fizyczną, psychiczną i seksualną. Jak wyjaśnia Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej przemoc ekonomiczna jest zjawiskiem psychologicznym, w którym chodzi nie tylko o samą ekonomię, ale o psychiczne uzależnienie oraz upokorzenie jednej ze stron. Ze względu na fakt współwystępowania przemocy ekonomicznej z innymi jej formami oraz

coraz częstsze jej stosowanie, ustawodawca rozszerzył zakres pojęciowy przemocy o czwartą jej formę, tj. przemoc ekonomiczną – czytamy w uzasadnieniu do ustawy. Polega ona na działaniach ograniczających lub pozbawiających osobę doznającą przemocy domowej dostępu do środków finansowych lub możliwości podjęcia pracy lub uzyskania samodzielności finansowej.

Ponadto wprowadzono kolejną formę przemocy polegającą na zachowaniu, które może wzbudzić w osobie doznającej przemocy domowej poczucie zagrożenia, poniżenia lub udręczenia, zwłaszcza zachowanie podejmowane za pomocą środków komunikacji elektronicznej na odległość. Jest to nowe zjawisko, które nasila się w wyniku bardziej intensywnego korzystania z Internetu i narzędzi informatycznych. Często jest rozszerzeniem przemocy, której osoby doznają poza Internetem.

Przemoc fizyczna – wszelkiego rodzaju działania bezpośrednie z użyciem siły, których rezultatem jest nieprzypadkowe zranienie, np. popychanie, obezwładnianie, policzkowanie, szczypanie, kopanie, duszenie, bicie otwartą ręką, pięścią lub przedmiotami, oblewanie wrzątkiem lub substancjami żrącymi, użycie broni.

Przemoc psychiczna – prowadzi do zniszczenia pozytywnego obrazu własnej osoby, wykorzystuje mechanizmy psychologiczne np. wyśmiewanie, poniżanie, upokarzanie, zawstydzanie, narzucanie własnych poglądów, ciągłe krytykowanie, kontrolowanie, ograniczanie kontaktów z innymi ludźmi, stosowanie gróźb, szantażowanie.

Przemoc seksualna – wymuszanie różnego rodzaju niechcianych zachowań w celu zaspokojenia potrzeb seksualnych sprawcy, np. nieakceptowanych pieszczot i praktyk seksualnych, seksu z osobami trzecimi, sadystycznych form współżycia, a także krytykowanie zachowań seksualnych.

Przemoc ekonomiczna – prowadzi do całkowitego uzależnienia finansowego od sprawcy, np. poprzez odbieranie zarobionych pieniędzy, uniemożliwianie podjęcia pracy, niezaspokajanie podstawowych potrzeb rodziny, okradanie, zaciąganie kredytów i zmuszanie do zaciągania pożyczek wbrew woli współmałżonka.

Cyberprzemoc -(ang. cyberbullying) to agresywne i szkodliwe zachowanie skierowane przeciwko osobie lub grupie osób mające miejsce w środowisku cyfrowym. Internet, media społecznościowe, wiadomości tekstowe stają się w rękach oprawców narzędziem do celowego zastraszania, poniżania i obrażania innych.

6. Uregulowane zostały kwestie dotyczące dzieci będących świadkami przemocy domowej, które będą traktowane jako osoby doznające tej formy agresji.

W nowelizacji za osobę doznającą przemocy domowej, uznano również osobę małoletnią, wobec której jest stosowana przemoc domowa lub będącą świadkiem przemocy domowej. Przepis ten ma na celu uniknięcie dotychczasowych trudności interpretacyjnych w omawianym zakresie, przez wskazanie wprost, że dziecko będące świadkiem przemocy domowej należy uznać za doznającą przemocy domowej i wymaga ono pomocy i wsparcia przewidzianego w przepisach ustawy – czytamy w uzasadnieniu do ustawy.

7. Uregulowano właściwość miejscową gminy w zakresie prowadzenia procedury „Niebieskie Karty” – w sytuacji, gdy osoba doznająca przemocy domowej lub osoba stosująca przemoc domową zmienia miejsce zamieszkania.

Zgodnie ze zmienioną ustawą właściwość miejscową gminy ustala się według miejsca zamieszkania osoby doznającej przemocy domowej. W przypadku gdy miejscem zamieszkania osoby stosującej przemoc domową jest inna gmina niż osoby doznającej przemocy domowej, w ustawie zakłada się możliwość powołania odrębnej grupy diagnostyczno-pomocowej do pracy z osobą stosującą przemoc domową.

8. Dodatkowe formy działań wobec osób stosujących przemoc domową.

Ustawa wprowadza też m.in. dodatkowe formy działań podejmowanych wobec osób stosujących przemoc domową – programy psychologiczno-terapeutyczne, których celem ma być powstrzymanie osoby stosującej przemoc domową przed dalszym stosowaniem przemocy oraz rozwijanie umiejętności samokontroli i rozwiązywania problemów bez stosowania przemocy.

9. Przesłanki zamknięcia „Niebieskiej Karty”.

W zmienionej ustawie wymienione zostały przesłanki do zakończenia procedury „Niebieskie Karty” tj. uznania przemocy domowej i uzasadnionego przypuszczenia, że zaprzestano dalszego stosowania przemocy domowej oraz rozstrzygnięcia o braku zasadności podejmowania działań.

Ponadto, po zakończeniu procedury „Niebieskie Karty”, przez okres 9 miesięcy, będą prowadzone działania monitorujące. Działania te będą polegać na analizie i ocenie sytuacji osób, które uczestniczyły w procedurze. Wprowadzenie takiego narzędzia ma na celu przede wszystkim czuwanie grupy diagnostyczno-pomocowej zarówno nad osobą doznającą przemocy domowej, jak i osobą tę przemoc stosującą i podejmowanie w razie potrzeby dalszych działań, które nie muszą być realizowane w oparciu o procedurę „Niebieskie Karty”, a mogą stanowić np. wsparcie psychologiczne, terapeutyczne czy inne wzmacniające wzajemne relacje wolne od przemocy domowej – czytamy w uzasadnieniu.

Przepisy dotyczące przemocy domowej oraz działania służb określa:

1. Ustawa z dnia 9 marca 2023 r. o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2023 r. poz. 535), która weszła w życie w dniu 22 czerwca 2023r.
2. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 6 września 2023 r. w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta”

Przydatne linki:

<https://www.niebieskalinia.pl/materialy-edukacyjne/procedura-niebieskie-karty>